



Nationellt tillsynsprojekt om piercing och tatuering 2011–12

Vägledning till miljöförvaltningar

Egenkontroll vid piercing och tatuering

Som ett stöd till miljöförvaltningarna att bedöma egenkontrollen av hygien och rengöring hos piercing och tatueringsverksamheter sammanfattas här vad egenkontrollen bör omfatta. Informationen kompletterar det material som Socialstyrelsen redan publicerat samt övrigt vägledningsmaterial som tas fram i samband med projektet.

Enligt miljöbalken och egenkontrollförordningen ska en verksamhetsutövare fortlöpande kontrollera, planera och följa upp verksamheten för att motverka och förebygga att olägenhet för människors hälsa uppstår. Det finns även krav på dokumentation (26 kap. 19 § miljöbalken och förordningen 1998:901 om verksamhetsutövarens egenkontroll).

Information om egenkontroll inom hälsoskyddsområdet finns i meddelandebladet ”Egenkontroll inom hälsoskyddsområdet” från 2007 och i handboken ”Yrkesmässig hygienisk verksamhet” sid. 61-64. Även i Socialstyrelsens allmänna råd om yrkesmässig hygienisk verksamhet (SOSFS 2006:4) finns råd om vilka rutiner verksamheter bör ha. När det gäller [vanliga frågor](#) finns det samlat frågor och svar på Socialstyrelsens webbplats. Alla punkter som ingår i det här vägledningsmaterialet ingår inte i tillsynsprojektet om piercing och tatuering, och allt är inte heller Socialstyrelsens tillsynsvägledningsansvar, men då dessa områden är nära förknippade så finns de ändå med i vägledningen, det är dock märkta med en asterix*.

Det är alltid verksamhetsutövaren som utför sin egenkontroll och som är ansvarig för den. Miljöinspektören ska bedöma egenkontrollprogrammet och om egenkontrollen är tillräcklig utifrån den verksamhet som bedrivs, lokalens utformning och utrustning och verksamhetsutövarens kompetens. Därför kan inte denna vägledning användas som en checklista utan enbart som en vägledning. Ser miljöinspektören risker för människors hälsa som inte finns med i detta dokument ska man ställa krav på att även dessa risker ska förebyggas.

Risakanalys

Risakanalysen ska utgå både från lokalens utformning, personalens kompetens, vilka behandlingar man utför samt utrustningen, inklusive rengörings- och steriliseringsutrustning. Verksamhetsutövaren måste bl.a. identifiera situationer/arbetsmoment där det finns en risk för spridning av allvarlig smitta och sedan förebygga så att smittspridning inte sker. Även andra risker, t.ex. farliga ämnen i tatueringsfärg, ska identifieras och förebyggas på samma sätt. Risakanalysen bör uppdateras så snart något förändras, t.ex. metoder, behandlingar, utrustning eller ombyggnad av lokalen, men även en rutinmässig återkommande tidbestämd genomgång bör ske.

Risakanalysen, identifierade risker och förebyggande åtgärdsrutiner ska vara dokumenterade.

- Har verksamhetsutövaren kartlagt risker, och vilka möjligheter det finns att undvika eller minska dem?

Kunskap

Kunskap ska finnas inom verksamheten om vilka risker för infektioner och andra skador som kan uppkomma och hur man förebygger dessa. Den som är ansvarig för verksamheten ska ha kunskap om vilken utrustning som används och hur den ska användas, rengöras och underhållas. Det behövs rutiner för kompetensutveckling för att kunna upprätthålla en god kompetens. Det är lämpligt att alla i verksamheten har någon form av hygienutbildning.

- Att bedöma kunskap är svårt, försök ställa varför-frågor, t.ex. inte bara hur något rengörs, utan varför verksamhetsutövaren gör på ett särskilt sätt.

Ansvarsfördelning

Tydlig ansvarsfördelning mellan verksamhetsutövaren och fastighetsägaren ska finnas för lokalfrågor och underhåll. Även fördelningen av ansvaret mellan olika verksamhetsutövare om flera praktiserar i samma lokal och hur ansvaret är fördelat inom personalen bör tydligt vara angivet. Ansvarsfördelningen ska vara dokumenterad.

- Finns det ansvarig för respektive moment som kan innebära en risk, t.ex. inköp och hantering av nålar, färg, läkningssmycken, rengöring, desinfektion, sterilisering av utrustning, rengöring av lokal och fast utrustning?

Inköp

Bra inköpsrutiner är viktiga för att verksamheten ska kunna bedrivas säkert. Rutiner ska finnas för att redan vid inköp kontrollera bland annat att

- den utrustning som ska vara steril verkligen är det

- tatueringsfärger inte innehåller några farliga ämnen
- smycken uppfyller gällande bestämmelser för bl.a. nickel*
- kosmetiska och hygieniska produkter följer gällande bestämmelser om bl.a. märkning*
- steriliserings och desinfektions material/lösningar och utrustning fungerar som avsett.

– Finns inköpsrutiner för alla förbrukningsartiklar så att dessa inte innehåller ämnen m.m. som kan innebära risker för människors hälsa?

Information från kunden

Rutiner för att inhämta information från kunden före ingreppet ska finnas. Viktig information kan t.ex. vara om kunden har

- tillfällig infektion i kroppen
 - kontaktallergier
 - hudsjukdom
 - diabetes
 - sår med infektion (även på annan kroppsdel p.g.a. handhygienproblem efter ingreppet),
 - har hjärtsjukdom eller medfödd hjärtskada
- eller om kunden
- bär på känd antibiotikaresistens, särskilt MRSA
 - tillhör en immunsvag grupp (inkl. gravid)
 - har ett implantat
 - tar medicin regelbundet (och vilken/varför) eller har tagit läkemedel de senaste 24 timmarna.

Rekommendationen kan vara att kunden först kontaktar behandlande läkare när det gäller psoriasis, diabetes, hjärtproblem, MRSA eller är immunsvag, eller om möjligt väntar med piercing eller tatuering till såret är läkt eller graviditeten är över.

Det är lämpligt att avboka/omboka kund om kunden har infektion i kroppen, är påverkad av alkohol/droger eller det av annan anledning är olämpligt att utföra ingreppet vid den inbokade tiden.

– Finns någon form av hälsodeklaration för kunden att fylla i?

Information till kunden

Innan ingreppet genomförs bör information ges till kunden om förväntad

läkningstid, begränsningar för kunden under läkningstiden t.ex. vad gäller sol och bad eller resa till område med bristfällig hygien och svårt att nå vård, och att det inte är lämpligt att pierca tungan/munhålan om en operation är planerad inom den närmaste tiden etc. Det kan även vara lämpligt att före ingreppet ge information till kunden om att man inom vissa yrkeskategorier inte får ha piercingar på vissa kroppsdelar eller jobba förrän piercingen läkt.

Det ska även finnas information till kunden om efterbehandling och rutiner om hur smycket/tatueringen ska hanteras och skötas så att infektioner kan undvikas. Informationen bör även omfatta när kunden bör söka läkarvård. Det är lämpligt att informationen om eftervård är skriftlig.

- Finns information till kunden om efterbehandling?

Arbetsmetodik vid utförandet

Rutiner ska finnas för upprätthållande av god hygien i samband med behandlingarna. Dessa hygien- och skyddsrutiner ska alltid vara så omfattande att en kund med okänd MRSA eller blodsmitta inte ska utgöra någon risk för smittspridning. Andra rutiner som bör finnas är för byte och tvätt av textilier om de används på behandlingsplatsen och rutiner för att förhindra korskontamination via desinfektionsprodukter, tatueringsfärg eller via kosmetiska och hygieniska produkter.

- Kan verksamhetsutövaren redogöra för rutiner för att hindra korskontamination och smittspridning i samband med själva ingreppet?

Personlig hygien

Det ska finnas rutiner för handhygien, inklusive sår och smycken på händerna, handskanvändning och utrustning för handhygien i lokalen. Rutinerna för handskanvändning bör omfatta typ av handskar, när handskar bör användas, hur ofta de bör bytas (vid längre behandlingar, mellan arbetsmomenten) och rengöring/desinfektion av händerna mellan handskbyte. Rutiner bör också finnas för att hindra att utförarens hår kommer i kontakt med området på kunden där ingreppet sker och för arbetskläder och tvätt samt förvaring av ren/smutsig tvätt.

- Kan verksamhetsutövaren redogöra för rutiner för personlig hygien?

Rengöring och desinfektion av kundens hud

Rutiner bör finnas för om kunden har skadad hud/slemhinna, eksem eller hudsjukdom där ingreppet ska ske och även på andra delar av kroppen. Rutiner ska finnas för hur hud/slemhinna ska desinficeras och med vilket medel. Rutiner bör även finnas för rakning och för att förhindra korskontamination vid användning av stencil.

- Kan verksamhetsutövaren redogöra för rutiner för hygien med avseende på kundens hud?

Rengöring av lokal och behandlingsplats

Rutiner ska finnas för rengöring av behandlingsplats, rengöringsutrymme och andra lokaler/utrymmen. Rutinerna ska omfatta hur man förbereder behandlingsplatsen inför ingreppet. Rutiner ska finnas för städning, rengöring och skötsel av lokaler och utrustning samt kontroll av utförda åtgärder. Det behövs även rutiner för punktstädning efter förorening med kroppsväskor, t.ex. kräkning eller blödning. Dokumentation kan vara lämplig i större verksamheter.

- Framgår det av rutinerna när, hur ofta, med vilket medel och metod rengöringen ska ske och av vem?

Rengöring, desinfektion och sterilisering av utrustning

Rutiner ska finnas för rengöring, desinficering och sterilisering av utrustning. De bör även omfatta hantering av använd eller smutsig utrustning och förpackning och förvaring av steril utrustning. Det ska finnas rutiner för vilka prover som ska tas för att kontrollera steriliseringsutrustning och hur ofta dessa ska utföras samt dokumentation av utförda kontroller.

- Framgår det av rutinerna angående rengöring, desinfektion och sterilisering när, hur ofta, var, med vilket medel och metod det ska ske och av vem? Finns det protokoll för utförd kontroll av steriliseringsutrustning?

När det gått fel

Rutiner bör finnas för när kunder, egna eller andras, tar kontakt vid problem i form av infektion efter piercing eller tatuering. Dessa kontakter och besök ska dokumenteras för att uppföljning och förbättring ska kunna göras. Personuppgifter bör dock inte finnas i dokumentationen p.g.a. personuppgiftslagen. Det är också viktigt att det finns rutiner för att kunden informeras om när han/hon bör söka läkarvård. Rutiner bör finnas för åtgärder vid eventuell större oförutsedd blödning i samband med behandlingen. Rutiner ska finnas för både kund och utförare om stick eller skärskador från använda verktyg eller blodstänk (annan persons blod) i ögon, mun eller i öppna sår inträffar. Rutinerna för arbetsgivare och arbetstagare styrs av Arbetsmiljöverkets lagstiftning*.

- Finns rutiner för, samt dokumentation av, återbesök?

Kemiska ämnen

Rutiner bör finnas för val och hantering av kemiska ämnen, exempelvis desinfektionsprodukter, och för kontroll av ”bäst före” datum på desinfektionsprodukter och kosmetiska och hygieniska produkter*. Förteckning av kemiska ämnen som kan innebära risker ur hälso- eller miljösynpunkt bör finnas*.

Avfallshantering

Rutiner bör finnas för säker hantering och förpackning av skärande och stickande material som varit i kontakt med kroppsvätskor. Det ska även finnas rutiner för säker, icke läckande förpackning och hantering av sopor som är förorenade av större mängd kroppsvätskor. Rutiner för hantering av olika avfallsfraktioner, rutiner för transport och omhändertagande av farligt avfall samt transportdokument ska finnas*.

Underhåll

I verksamheten bör manualer och tekniska beskrivningar för utrustningen finnas tillgänglig. Rutiner ska finnas för återkommande funktionskontroll av utrustning och kontrollen av utrustningen ska dokumenteras. Rutiner bör även finnas för löpande underhåll av lokaler, inredning och utrusning.

Rutiner för återkoppling och förbättring

Fortlöpande och systematiska undersökningar och bedömningar av verksamhetens risker från hälso- och miljösynpunkt ska utföras. Egenkontrollen ska vara en levande, kvalitetshöjande arbetsmetod där man genomför rutiner, följer upp, utvärderar och förbättrar rutinerna.

Referenslitteratur

Miljöbalken särskilt kapitel 1-2, 9, 15 & 26

Förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd

Förordningen (1998:901) om verksamhetsutövarens egenkontroll

Socialstyrelsens allmänna råd om yrkesmässig hygienisk verksamhet (SOSFS 2006:4)

Socialstyrelsens Meddelandeblad ”Egenkontroll inom hälsoskyddsområdet” från 2007

Socialstyrelsens handbok om Yrkesmässig hygienisk verksamhet

Naturvårdsverkets handbok 2001:3 Egenkontroll en fortlöpande process

Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2005:1) om mikrobiologiska arbetsmiljörisker – smita, toxinpåverkan, överkänslighet samt allmänna råd om tillämpning av föreskrifterna

Artikelnummer 2011-9-16